

АНАЛІЗ ВІТРОВОГО РЕЖИМУ ТЕРИТОРІЇ ХЕРСОНСЬКОЇ ОБЛАСТІ ЯК ВАЖЛИВОГО МОРФОГЕНЕТИЧНОГО ФАКТОРУ РОЗВИТКУ БЕРЕГОВОЇ ЗОНИ

Вступ. Важливе рельєфоутворююче значення в розвитку берегової зони Світового океану відіграють морфокліматичні фактори, серед яких: вітровий та температурний режими, а також характер випадіння опадів [1]. Для розуміння спрямованості та динамічності еволюції берегової зони ми вирішили проаналізувати сучасні особливості вітрового режиму, як важливого морфогенетичного фактору.

Загальні особливості вітрового режиму над територією Херсонської області. Вітровий режим в регіоні дослідження визначається загальними закономірностями атмосферної циркуляції на півдні східної Європи. Відповідна циркуляція є результатом взаємодії центрів низького та високого тиску – Азорського та Монгольського максимумів, а також Ісландського мінімуму [2, 3, 4].

Взимку узбережжя Херсонської області знаходиться під впливом відгілків Сибірського антициклоне, який розташований над територією України. Саме цей антициклон перешкоджає проникненню до території області середземноморських циклонів, а при його ослабленні складаються умови для вторгнення відповідних циклонів. Саме завдяки частій зміні циклонічної та антициклонічної погоди, взимку над даною територією відбуваються часті перепади напрямку та швидкості вітру [4].

При антициклонічній циркуляції над регіоном дослідження спостерігаються стійкі та сильні вітри східного та північно-східного напрямків, саме вони обумовлюють холодну та суху погоду, а також сприяють проявленню згонових явищ [2, 3].

При розвитку над територією Херсонської області південних середземноморських циклонів переважаючими стають вітри південного та південно-західного напрямку, і над регіоном відносно тепла та волога погода.

Слід зауважити, що саме ці вітри сприяють формуванню потужних штормових нагонів вздовж значної довжини узбережжя області [5, 6].

Весна, в межах області, характеризується послабленням впливу антициклонічної погоди та зростанням впливу південних циклонів, як результат зменшується кількість вітрів східного та північно-східного напрямку, а кількість вітрів південного та південно-західного напрямку, навпаки, збільшується. Саме в цей час фіксуються найбільш потужні штормові нагони, які мають найбільше рельєфоутворююче значення [6].

Погодні умови в літній період визначаються діяльністю Азорського антициклону, внаслідок цього зменшується інтенсивність вітрового переносу, що виражається в зменшенні загальної кількості вітрів. Із середини літа, переважаючими стають вітри західних та північно-західних напрямків.

Восени вітровий режим поступово наближається до зимового, це відбувається під впливом посилення діяльності Сибірського антициклону. З цієї причини збільшується повторюваність вітрів східного, північно-східного, північного напрямків та одночасне посилення швидкостей вітру усіх напрямків. В той же час значно зменшується повторюваність вітрів південного та південно-західного напрямку [4].

Методи дослідження. В межах регіону дослідження, аналіз вітрового режиму ми робили за матеріали метеорологічних станцій та пунктів гідрометеорологічних спостережень. До відповідних закладів ми віднесли: Очаків, Бехтери, Хорли та Генічеськ. Аналіз матеріалів відповідних пунктів спостережень дозволив нам побудувати рози вітрів та визначити сучасну ситуацію.

Графічний аналіз вітрової ситуації в межах узбережжя Херсонської області. Місто Очаків розташовано в Миколаївській області, але це найближче місце спостереження, за матеріалами якого можливо проаналізувати особливості вітрового режиму району гирлової області Дніпра та Південного Бугу. Аналіз вітрового режиму даного регіону дозволить нам зрозуміти спрямованість берегових процесів в межах

узбережжя Дніпровсько-Бузького лиману, Ягорлицької та західної частини Тендрівської затоки [7].

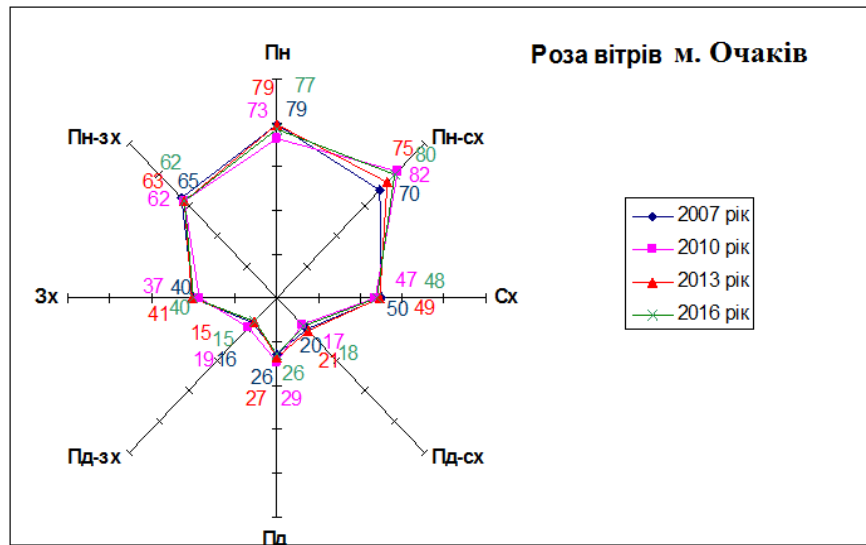

Рис.1. Роза вітрів району міста Очаків

Аналіз рози вітрів (рис.1), даного району свідчить, що протягом останніх років над цією територією панують вітри північно-західного, північного та північно-східного румбів. Відповідні вітри є морськими по відношенню до південного узбережжя Дніпровсько-Бузького лиману та Ягорлицької затоки, саме тут проявляються найбільш динамічні процеси

рельєфоутворення в береговій зоні (рис.2).

Рис. 2. Берег який розмивається в межах північної частини Кінбурнського півострова.

Селище Бехтери розташовано в південно-західній частині Херсонської області, територіально воно наближено до узбережжя Тендрівської та західної частини Каркінітської затоки [4]. Саме тому аналіз вітрового режиму даної метеостанції допоможе нам зрозуміти спрямованість берегових процесів в районах відповідних заток.

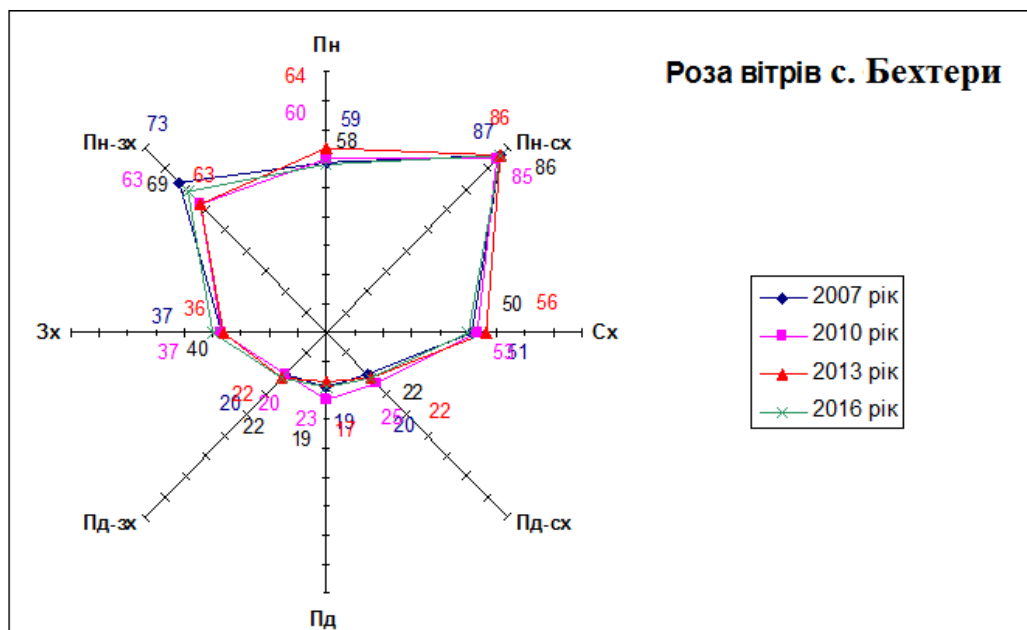

Рис.3. Роза вітрів району селища Бехтери

Аналіз рози вітрів (рис.3) району селища Бехтери свідчить, що для цієї території характерні вітри західного, південного та північно-східного румбів. Слід зауважити, що проявлення вітрів має сезонну зумовленість, саме тому в теплий період року над цією територією панують вітри західного та південного спрямування, які зумовлюють динамічність фронтальної частини берегової системи Тендра-Джарилгач, а також внутрішній берег Тендрівської затоки. В холодний період року панують північно-східні вітри, які зумовлюють динамічність тильного берегу системи Тендра-Джарилгач та активізують водообмін через прорви у прикореневих частинах акумулятивних форм [8, 9].

Півострів Гіркий Кут розташований в межах північного узбережжя, центральної частини Каркінітської затоки [4]. Аналіз вітрового режиму над прилеглими до півострова територіями та акваторіями, дозволить нам

визначити спрямованість та динамічність берегових процесів в межах східної частини відповідної затоки та її складових частин.

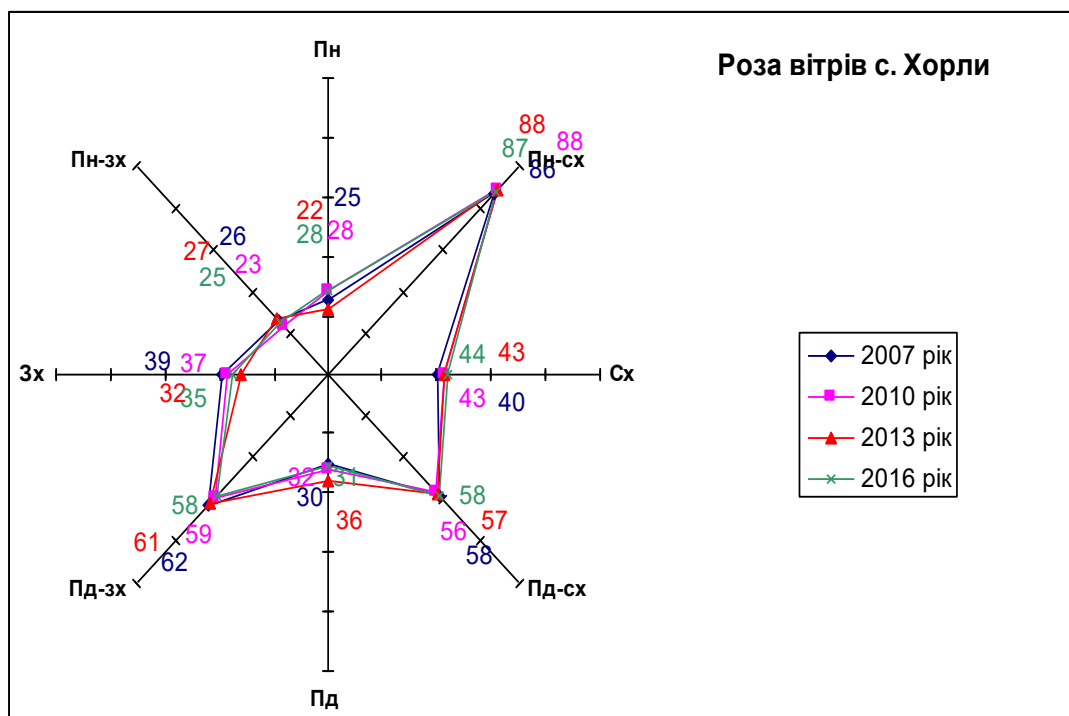

Рис. 4. Роза вітрів району півострова Гіркий Кут (Хорли)

Вітровий режим в районі селища Хорли характеризується чітко вираженою сезонністю, в холодний період панують вітри північно-східних та східних румбів, а в теплий період південно-західних, південних та південно-східних румбів [4]. Вітри відповідних румбів сприяють активному перетворенню берегів півостровів Дангельтіп, Гіркий Кут та Домузла.

Місто Генічеськ розташована в південно-східній частині Херсонської області, в межах узбережжя Утлюцького лиману Азовського моря [4, 10]. Аналіз вітрового режиму над прилеглою територією, дозволить нам визначити спрямованість та динамічність берегових процесів в межах берегової зони Утлюцького лиману та Арабатської стрілки.

Вітровий режим в районі міста Генічеськ відзначається істотним пануванням вітрів східних, північних та північно-східних румбів. Найбільш важливе морфогенетичне значення мають вітри східного напрямку, які

зумовлюють не лише активізацію розмиву та абразії берегової зони, саме вони зумовлюють проявлення небезпечних штормових нагонів, під час яких не лише затоплюються низовинні райони Тонкої, а також проявляються перехлюпування тіла Арабатської стрілки.

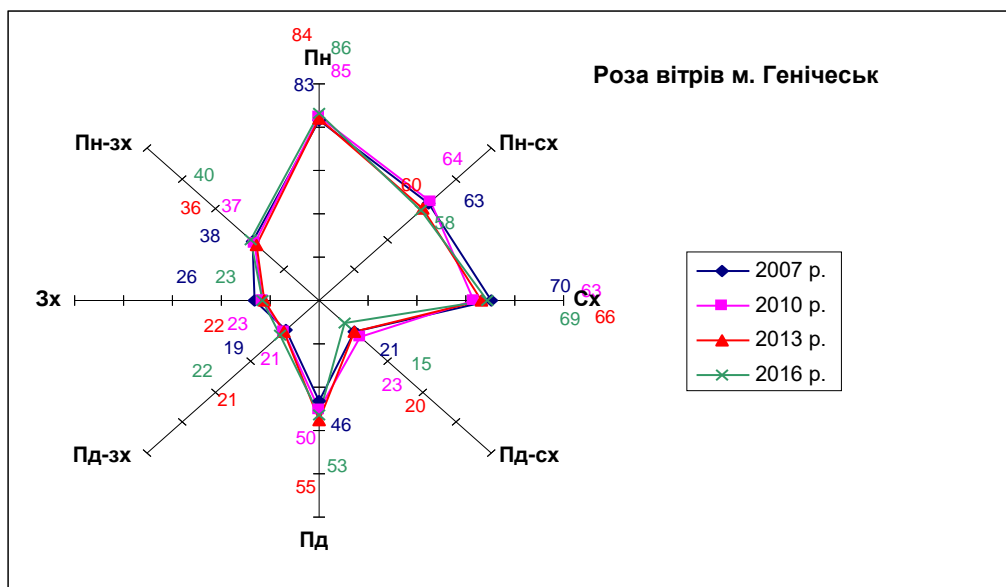

Рис. 5. Роза вітрів району міста Генічеськ

Висновки. Аналіз вітрового режиму території Херсонської області свідчить певне різноманіття умов, але з існуючим пануванням вітрів східного та північно-східного напрямків. Саме вітри даних румбів мають найбільше рельєфоутворююче значення для розвитку більшої частини берегів області, за виключенням фронтальної частини берегової системи Гендра-Джарилгач.

Список літературних джерел:

1. Zenkovich V.P. Основы учения о развитии морских берегов / В.П.Зенкович. – Москва: Изд-во АН СССР, 1962. – 710с.
2. Гидрометеорология и гидрохимия морей СССР. Т.IV. Черное море: Гидрометеорологические условия. – Вып. 1. // под ред. А.И. Симонова, Э.Н. Альтмана. – СПб: Гидрометиздат, 1991. – 429с.

3. Гидрометеорология и гидрохимия морей СССР. Т.V. Азовское море: Гидрометеорологические условия. – Т. 4. – Вып. 1. // под ред. А.И. Симонова, Э.Н. Альтмана. – СПб: Гидрометиздат, 1991. – 237с.
4. Географія Херсонщини: Навч. посібник./ [Пилипенко І. О., Мальчикова Д. С., Єрмакова С. Л., Руденко М. М. та ін.]. – Херсон : ПП Вишемирський В.С., 2007. – 221с.
5. Котовский И.Н. Морфология и динамика берегов Черного моря в пределах Херсонской области УССР. / Игорь Николаевич Котовский. - Автореферат дисс. на соиск. ученой степени канд. геогр. наук. по спец. 11.00.04. Геоморфология и палеогеография. – Киев: Инст. географии АН Украины, 1991. - 19с.
6. Давидов О.В. Штормові нагони їх генезис та методика дослідження / О.В. Давидов, Т.М.Крючкова // Наукові записки Херсонського відділу Українського географічного товариства. Херсон: ПП Вишемирський В.С., 2006. – Вип.2.- С.18-21.
7. Зенкович В.П. Берега Черного и Азовского морей / В.П. Зенкович. – Москва: Географгиз, 1958. – 371с.
8. Давидов О.В. Аналіз морфогенетичних особливостей коси-острова Джарилгач / О.В.Давидов, І.М.Котовський, О.В.Цюмашко, А.М.Герасимчук // Науковий вісник Херсонського державного університету. Серія Географічні науки. – 2018. – Вип. 8. – с. 169 – 176.
9. Мальчикова Д.С. Просторові особливості антропогенної трансформації природних систем Херсонської області / Д.С. Мальчикова // Географія і сучасність. Зб. наук. праць Націон. пед. ун-ту ім. М.П. Драгоманова. – К.: Вид-во Націон. пед. ун-ту ім. М.П.Драгоманова, 2009. – Вип. 20. – С. 53-56.
10. Мамыкина В.А. Береговая зона Азовского моря / В.А.Мамыкина, Ю.П.Хрусталева; Отв. ред. О. К. Леонтьев. - Ростов н/Д : Изд-во Рост. ун-та, 1980. - 174с.